

Sárszalonka

Az a szép a természetben, hogy minden teremtményénél megtalálta azt a formát, ami leginkább megfelel az életmódjának. Emberi szemmel lehet az akár aránytalan is, vagy eltűzött, mégis úgy a legjobb. Így van ez annál a madárnál is, amellyel most ismerkedhet meg a kedves olvasó. Naphosszat a híg iszapban turkál meglepően hosszú csőrével. Apró termetével, terepszínű tollazatával beleolvad környezetébe, a leengedett tómederben ágaskodó nádtorzsák közé. Sokszor csak akkor vesszük észre, amikor felugrik, és rekedtes hangján méltatlankodva arrébb repül, mert megzavartuk táplálkozás közben. Ez a madár a sárszalonka.

A szalonkafélék népes családjának Gallinago nemzetségébe tartozik ez a különös, aránytalan felépítése dacára is szép madár. A sárszalonkával a világ számos pontján találkozhatunk. Hatalmas elterjedési területtel bíró faj. Eurázián kívül az amerikai kontinensen is él. Magyarországon is költ. A Hanság, a Duna-Tisza köze és a

Tiszántúl vizes területein találja meg a fészkeléshez szükséges feltételeket. Szerencsére azért vonulási időszakban az ország más tájain is felbukkan. Sokat időzik például a leeresztett halastavak medrében, belvizes területeken, ahol a híg iszapban keresi férgekből, rovarokból, lárvákból álló táplálékát. Ilyenkor veszi hasznát a testé-

hez képest igen hosszú csőrének. A rendkívül érzékeny, számos idegvégződéssel ellátott testrészt igazi műszer. Táplálékkeresés közben nem is veszi ki az iszaptól, azzal tapogat különböző férgek után.

Am a legmeglepőbb tulajdonsága az, hogy a csőr tövének szétnyitása nélkül is képes a csőr hegyével megragadni

A mikor orchideákról esik szó, egyből valami feltűnő, színes virág jut eszünkbe. Szó se róla, van olyan is szép számmal. Azonban az orchideák között akadnak szolid megjelenésű fajok is, melyek nem annyira hivatkozók, mint népszerűbb társaik. Az egyik ilyen orchidea barnás színével szinte beleolvad az erdő talajába. A hasonló színű avar fölött csaknem észrevétlen. Ez a terepszínű virág nem más, mint a madárfészek kosbor.

Madárfészek kosbor

Az ismerkedést ezúttal is a tudományos névvel kezdjük. A botanikusok szerint nemzetségének egyetlen tagját Neottia nidus-avis névvel illették. A tudományos névben a „neottis” görögül fészket, míg a „nidus-avis” latinul madárfészket jelent. Ez az elnevezés a növény gyökerére utal. A rizóma a föld

alatt lassan terjeszkedik, az évek alatt sokfelé elágazó, egybefüggő tömeget képez, mely kis képzelőerővel valóban hasonlíthat egy madárfészkekre.

További érdekessége a növénynek, hogy csak nyomokban tartalmaz zöld színtestet, ennél fogva fotoszintézisre nem is képes. A fejlődéshez szüksé-

zsákmányát. Nagy előny ez számára, hiszen így anélkül is meg tudja fogni a megtalált férget, hogy csőrét kihúzná az iszaból. Ez a tulajdonsága teszi igazi specialistává a sárszalankát.

A sárszalanka április tájékán kezd bele a költésbe. A kiszemelt fészkelőhely felett sajátos nászrepülésével hívja fel magára a figyelmet. Körbe-körbe repül a terület felett, és néha kiterjesztett szárnyakkal és faroktollakkal oldalirányba zuhanni kezd. Az oldalirányú mozgás következtében faroktollai rezegnek, ami jellemző, mekegő hangot ad. Fészket a vízi növényzet segítségével rejtve, de mindig száraz helyre építi. Kis mélyedést kapar, melyet száraz fűvel bélel ki. A fészekbe négy tojás kerül. A kotlás mindig a tojás feladata. A fiókák kb. három hét után kelnek ki a tojásból. Alig száradnak fel, máris elhagyják a fészket. Az első idő-

szakot ugyan szülői kíséret mellett töltik, de hamar önállósdnak, és pár hét elteltével röpképesen, egyedül táplálkoznak. A nyár második felében már kóborolnak, felkeresnek más táplálkozó területeket is. Ebben az időszakban már feltűnhetnek az északabbi populációk egyedei is, melyek addigra megkezdtek vonulásukat. Az őszi vonulás sokáig elhúzódhat. A halastavaknál jellemzően ősszel zajló lehalászások, és az ezekkel együtt járó halastó-lecsapolások nagyban kedveznek a sárszalankának. Az ideiglenesen létrejövő táplálkozó helyek, iszappadok, sekély vízzel borított tómedrek ugyanis ideálisak számára. Legnagyobb eséllyel ilyenkor figyelhetjük meg kisebb-nagyobb csapatát. Október után aztán már egyre kevesebbet láthatjuk. A tél beállta előtt valamennyien a Mediterráneum térségébe vonulnak.

Sajnos a sárszalanka hazai előfordulását nagyban befolyásolja a költőhelyek állapota. A meglévő élőhelyeken ugyan még szórványos fészkelőnek számít, de becslések szerint az állománya fogyatkozóban van. Érzékenységet jelzi, hogy Magyarországon fokozottan védett madár. Természetvédelmi eszmei értéke 100.000 Ft. Ha ősszel egy leeresztett halastó mellett járunk, ne sajnáljuk rá az időt, keressük meg a sárszalankát a tómederben! Látványa mindenképp maradandó élmény lesz.

ges tápanyagot korhadékból szerzi. Persze, ez nem menne neki önállóan, ehhez a vele gyökérkapcsolatban élő gombákat hívja segítségül. E gombák nélkül a madárfészek kosbor életképtelen. Az életmódja miatt elterjedését nem is a napfény befolyásolja. Árnyékos erdőtalajon, bükkösökben, gertyános tölgyesekben akadhatunk nyomára.

A madárfészek virágzatát május-június hónapban hozza. A 20-30 cm magasra megnövő száron, melyen apró pikkelylevelek találhatók csak, fürtben állnak virágai, melyek közletről nézve azért valódi orchidea virágok. A teljes növény, a virágok és a szár is sárgásbarna színű. A virágok a fürtben alulról felfelé tartó sorrendben nyílnak ki. Az elvirágzás után a virágokból toktermés lesz, melyekben nagyon finom, lisztszerű magok képződnek. A parányi magok sokasága ellensúlyozza azt a tényt,

hogy a magok is csak akkor képesek a csírázásra és a továbbfejlődésre, ha találkoznak a gyökérkapcsolt (mikorrhizás) gombákkal.

Elvirágzás után még sokáig megtalálhatjuk száraz kóróját. Egy tőhöz évről évre visszatérve sokszor előfordul, hogy a friss hajtás mellett még a tavalyi kóró is megtalálható. Ez azért lehetséges, mert a rizómából pár centiméterrel arrébb a rákövetkező évben is kihajthat. A magról kelt egyedek viszont a talajban fejlődnek pár évig, míg képesek lesznek az első virágzat kifejlesztésére. További érdekessége, hogy a tudósok szerint a talajban is képes virágozni.

A madárfészek kosbor Magyarországon védett növény. Természetvédelmi eszmei értéke 5000 Ft.

KÉP ÉS SZÖVEG: VÖLGYI SÁNDOR

WWW.VOLGYISANDOR.EXTRA.HU

